

TRONDHEIM KOMMUNE

Miljøenheten

Forvaltningsplan for rådyr i bynære områder

Sikre opplevelser og redusere konflikter

Biologisk mangfold i Trondheim

naturtyper
vann og vassdrag
vilt

TRONDHEIM KOMMUNE, MILJØENHETEN.

CITY OF TRONDHEIM, DEPARTMENT OF ENVIRONMENT.

RAPPORT, REPORT.

Tittel, Title: Forvaltningsplan for rådyr i bynære områder – sikre opplevelser og redusere konflikter <i>Plan for management of Roe Deer in urban areas – ensure experiences and reduce conflict</i>		
Forfatter(e), Author(s): Morten Haugen & Haldor Sesseng		
Dato, Date: 26.03.2012	Rapport nr., Report no.: TM 2012/2, ISBN 978-82-7727-126-2	
Sider, Pages: + vedl./app. 16 +6	Figurer, Figures: 2	Tabeller, Tables: 2 i vedlegg
Sammendrag, Abstract: Trondheim kommune har en stor bestand av rådyr (<i>Capreolus capreolus</i>), også i bynære områder utenfor godkjent vald for rådyrjakt. Mange konfliktsituasjoner mellom rådyr og bysamfunn indikerer at rådyrbestanden er for stor. Den vanligste konflikten er rådyrpåkjørslers, men det er også problemer med beite- og feieskader i hager/hageanlegg. Målsettingen med rådyrforvaltningen er å bevare rådyr pga. sin egenverdi og som en opplevelsesressurs, men samtidig senke konfliktnivået mellom rådyr og bysamfunn. Avhengig av skadeart og skadenivå er det aktuelt å gjennomføre tiltak for å forebygge eller begrense skadene, og forslag til tiltak er gjengitt i planen. Det er også gitt en oversikt over tiltak som bør prioriteres gjennomført av kommunen; 1. utarbeide og spre informasjon om rådyr og skadeforebyggende tiltak gjennom faktaark om rådyr, 2. bedre informasjon til bilførerne om når det er stor fare for viltpåkjørsler, 3. regelmessig forebyggende skadefelling i enkelte hageanlegg og langs særlig belastede vegstrekninger, 4. oppfordre rettighetshaverne til å øke avskytinga av rådyr under ordinær jakttid innenfor godkjente vald og 5. være en pådriver for at de rette vegmyndigheter prioriterer siktrydding langs særlig belastede vegstrekninger. <i>Trondheim has a large population of Roe Deer (Capreolus capreolus), also in urban areas situated outside approved locations for Roe Deer hunting. A large number of conflicts between Roe Deer and urban communities indicate that the population of Roe Deer is too large. The most common conflict is road kill, but there are also problems with browsing and fraying damage in gardens. The goal of management is to preserve Roe Deer due to its intrinsic value and as a nature and resource experience, but also lower the level of conflict between Roe Deer and urban communities. Depending on the type and level of damage, it is necessary to implement measures to prevent or limit the damage. Proposed measures are shown in the plan. Also provided is an overview of measures that should be prioritized by the municipality; 1. produce and distribute information about Roe Deer and damage-prevention measures, 2. better information to drivers about when there is great danger of wildlife collisions, 3. at regular intervals remove Roe Deer from some gardens and along particularly congested roads, 4. encourage landowners to increase the harvest of Roe Deer during the hunting and 5. encourage the appropriate road authorities to remove forest along particularly congested roads.</i>		
Stikkord, emneord: Rådyr <i>Capreolus capreolus</i> Forvaltning	Key words: <i>Roe Deer</i> <i>Capreolus capreolus</i> <i>Management</i>	

Forord

Forvaltningsplanen for rådyr i bynære områder er en del av viltforvaltningsarbeidet i Trondheim kommune. I planen er forholdene rundt rådyr og rådyrproblematikk i bynære områder beskrevet, og det er foreslått prioriterte tiltak for å hindre eller minimere konflikter mellom rådyr og bysamfunn i Trondheim.

Planen er utarbeidet av Morten Haugen & Haldor Sesseng ved Miljøenheten, Trondheim kommune. Terje Nøst fra Miljøenheten, og Tore Strand og Geir Lasse Aune fra Viltpatruljen har bidratt i arbeidet. Forsidebildet er fra en hage på Byåsen og er tatt av Steinar Grønnesby.

Planen ble sendt på høring i august-september 2012, og kommunen mottok 5 høringsuttalelser.

Marianne Langedal
miljøsjeff

Innhold

1. Innledning.....	5
1.1 Bakgrunn	5
1.2 Målsetting	5
1.3 Lovgrunnlag.....	5
1.4 Rådyrets biologi.....	5
2. Avgrensning av planområdet.....	7
3. Rådyrbestanden i Trondheim.....	7
4. Konfliktsituasjoner.....	9
5. Hvordan hindre eller begrense konflikter	11
5.1 Tiltak for å hindre eller begrense beite- og feieskader	11
5.2 Tiltak for å hindre eller begrense viltpåkjørsler	12
5.3 Annet generelt tiltak.....	13
6. Prioriterte tiltak	13
7. Hvem gjennomfører skadefellingen	14
8. Verdien av skutte rådyr	14
9. Oppsummering.....	15
10. Referanser	16
Vedlegg.....	17

1. Innledning

1.1 Bakgrunn

Rådyr (*Capreolus capreolus*) observeres mange steder i Trondheim kommune, også i bynære/tettstedsnære områder. Rådyr i nærheten av bosettinger er en opplevelse og berikelse for mange mennesker. I et bysamfunn kan det imidlertid oppstå konflikter, særlig i forhold til trafikk og beiting/ødeleggelse av hageplanter. Det er indikasjoner på at bestanden av rådyr er stor i enkelte områder, gjennom at antall konfliktsituasjoner mellom rådyr og bysamfunn er høy. En planmessig forvaltning av rådyr i bynære områder anses derfor som nødvendig.

1.2 Målsetting

Trondheim kommunes målsetting med rådyrforvaltninga i bynære områder er å bevare rådyr pga. sin egenverdi og som en opplevelsesressurs, men samtidig senke konfliktnivået mellom rådyr og bysamfunn.

Forvaltningsplanen vil gi en oversikt over konfliktsituasjoner og omfanget av disse, og angi ulike tiltak for å begrense konfliktnivået. Tiltakene er beregnet både på private/offentlige hageeiere og som arbeidsredskap i kommunal/offentlig forvaltning.

1.3 Lovgrunnlag

- Naturmangfoldsloven av 19.06.09 nr 100; § 18, og § 77
- Viltloven av 29.05.81 nr 38; § 14
 - Delegering av myndighet etter viltlovens § 14 a (brev fra DN datert 16.01.2003)
 - Forskrift om felling av skadegjørende vilt 01.09.1997 nr 1000

Regelverket gir strenge føringer for felling av dyr utenfor godkjente vald og jakttid.

Naturmangfoldlovens § 18 b og c, jfr 4. ledd, gir kommunene anledning til å gi fellingstillatelse på hjortevilt for å avverge skade på bl.a. avling eller annen eiendom, og for å ivareta allmenne helse- og sikkerhetshensyn eller andre offentlige interesser av betydning. Dette betyr at felling utenfor vald og jakttid bare kan skje for å avverge konkrete skadetilfeller eller i tilfeller der det er stor sannsynlighet for at skader vil skje.

1.4 Rådyrets biologi

Rådyr er det minste av hjortedyrene som lever i Norge, med en levende vekt på 18-36 kg. På sommerstid er pelsen rødbrun, mens den på vinteren er mer gråbrun. Rådyret trives i ulike typer skog og gressland med nær tilknytning til jordbruksområder og hagemark. De foretrekker fór av høy kvalitet, og beiter gress, urter, løv og bær, men også korn og hagevekster. Vinterstid er blåbærlyng og kvister fra løvskog viktig. Spesielt snørike vintre kan være et problem for rådyr, fordi de lett faller gjennom snødekket, og ved langvarig snø og kulde er det ikke uvanlig å finne døde rådyr. En kombinasjon av næringsmangel og dehydrering kan kanskje forklare dette.

Rådyr lever enten alene eller i små familiegrupper om sommeren, for eksempel mor og siste års avkom. Om vinteren lever nesten alle i familiegrupper. Størrelsen på gruppene vil variere i forhold til

mattilgang i det aktuelle området. Rådyr har høy reproduksjonsevne, og i år og områder med god næringstilgang er både trillinger og firlinger observert. Dette fører til at størrelsen på rådyrbestanden i et område kan stige mye fra ett år til et annet.

Rådyrene er mest aktive i skumring og ved daggry. Rådyret tilpasser seg lett menneskelig virksomhet og der det er mat av høy kvalitet kan man også på dagtid se rådyr som beiter i kort avstand til bebyggelse og trafikkerte veier. De følger gjerne et nettverk av stier når de beveger seg rundt i området der de holder til.

Rådyrbukken feller geviret årlig (som regel i oktober-november), men det vokser hurtig ut igjen. Den nye oppsatsen har basthud, og når geviret er ferdig utvokst fjerner bukken basthuden gjennom å "feie" geviret mot busker og kratt. Å feie av basten tar kun kort tid for råbukken, men som del av revirmarkeringen i forbindelse med brunst og paring fortsetter de denne adferden gjennom hele sommeren. Brunsttid er i juli/august, og kalving er i perioden mai-juni (Holthe m. fl. 2005).

2. Avgrensning av planområdet

Forvaltningsplanen for rådyr gjelder bynære områder som ligger utenfor godkjente vald for rådyrjakt, grovt sett bynært areal utenfor markagrensa (ca 61 km², 18 % av kommunens totalareal).

Planområdet ligger innenfor den sorte linja på kartet i figur 1.

Det er jaktforbud på den kommunale eiendommen Bymarka (se figur 1), og det kan i utgangspunktet virke fornuftig å innlemme denne marka i planområdet. I formannskapssak 0022/05 står det imidlertid at all nødvendig bestandsregulering her skal skje gjennom ordinær jakt på nabovald, og dette er bakgrunnen for at den kommunale eiendommen Bymarka ikke tas med som del av planområdet.

Figur 1. Kart over Trondheim kommune. Forvaltningsplanområdet ligger innenfor den svarte streken på kartet, mens den kommunale eiendommen Bymarka er avgrenset med blått.

3. Rådyrbestanden i Trondheim

Rådyr har av flere grunner gode livsbetingelser i Trondheimsområdet. Beliggenheten nær Trondheimsfjorden gjør at klimaet er relativt mildt store deler av året med lite snø i lavereliggende områder. Mye av arealet i kommune ligger under marin grense (ca 70 %), noe som gjør at områdene er næringsrike med gode matforhold for rådyr. Rådyr oppholder seg gjerne i områder der de har lett tilgang på mat og skjul, og kantsoner mot dyrkamark, veger og hagemark er ofte foretrukne områder. Mange av disse områdene var tidligere lite berørt av menneskelig aktivitet og derfor naturlige leveområder for rådyr. Etter hvert som byen har vokst har menneskelig aktivitet grepet inn i mange av rådyrets leveområder. Rådyr tilpasser seg raskt denne aktiviteten, og det er i dag mer eller mindre

stasjonære bestander av rådyr i bynære områder. Det er også færre potensielle naturlige fiender for rådyr i disse områdene.

Størrelsen på rådyrbestanden i Trondheims bynære områder er tidligere ikke tallfestet, og det finnes heller ingen gode metoder for å estimere rådyrbestanden som samtidig krever lite ressurser (Erling Solberg, NINA, pers.medd.). Men med bakgrunn i en del kriterier (potensielle leveområder for rådyr, statistikk over trafikkpåkørsler, rapporter om skader på hager/hageanlegg, observasjoner av dyr og faglig skjønn) er størrelsen på vinterbestanden av rådyr i planområdet anslått til 150-200 dyr. Fordeling av dyr øst og vest for Nidelva anslås til henholdsvis ca 40 og 60 %.

Den anslåtte størrelsen på rådyrbestanden gir en tetthet på 2-3 rådyr per km² innenfor planområdet. Ser man isolert på areal som er potensielle leveområder for rådyr (villahager, parker, skog i bebyggelse og kulturlandskapet og andre grøntdrag) er tettheten betydelig høyere, kanskje opp mot 10 rådyr per km². En slik tetthet indikerer en stor rådyrbestand, særlig med tanke på at områdene her har mye bebyggelse og stor trafikkbelastning (Erling Solberg, NINA, pers. medd.).

Bestandens størrelse varierer mellom år og gjennom året i takt med bl.a. snøforhold, vintertemperatur, predasjon av rev og gaupe, avgang pga. konfliktforhold med trafikk og bosetting, løshunder, fóring og jakttrykk på tilgrensende områder. Eksempelvis vil det i perioder med mye snø i marka være en større andel dyr som trekker nedover i terrenget og inn i tettbebyggelsen, og disse vil kanskje være i marka igjen i perioder med mindre snø. Kalde og snørike vintre fører ofte til at størrelsen på rådyrbestanden går ned, det samme gjelder i perioder med høye bestander av rovdyr. Samtidig kan man oppleve å observere flere rådyr i bynære områder i perioder med mye gaupe i marka, fordi rådyr da ofte trekker ned mot bebyggelsen for å unngå predasjon.

Fóring av rådyr er vanlig i enkelte villaområder. Dette gjennomføres av enkeltpersoner som etablerer fóringplasser i sin private hage fordi de ønsker å hjelpe dyrene gjennom vinteren og for å få fine naturopplevelser ved å ha rådyr i nabolaget. Slik fóring fører til at flere rådyr trekker til disse områdene, og man kan snakke om en "kunstig" høy bestand av rådyr her. Med kunstig høy bestand menes at vinterbestanden av rådyr i områder med fóring vil være høyere enn det den ville vært uten fóring.

Hvor mange rådyr som skytes gjennom ordinær jakt i tilgrensende områder vil ha innvirkning på antall rådyr innenfor planområdet. Dette på grunn av at en del rådyr beveger seg inn og ut av planområdet gjennom året. En endring av bestandsstørrelsen i tilgrensende områder vil derfor kunne føre til en endring i antall rådyr som beveger seg inn i planområdet.

Det er jaktforbud i deler av Bymarka som eies av Trondheim kommune, og rådyrbestanden innenfor dette området vil naturligvis rektuttere dyr til bynære områder uavhengig av ordinær jakt.

4. Konfliktsituasjoner

De vanligste konflikten mellom rådyr og bysamfunn er rådyr som blir drept i trafikken gjennom påkjørsler og problemer med beite- og feieskader på hager/hageanlegg.

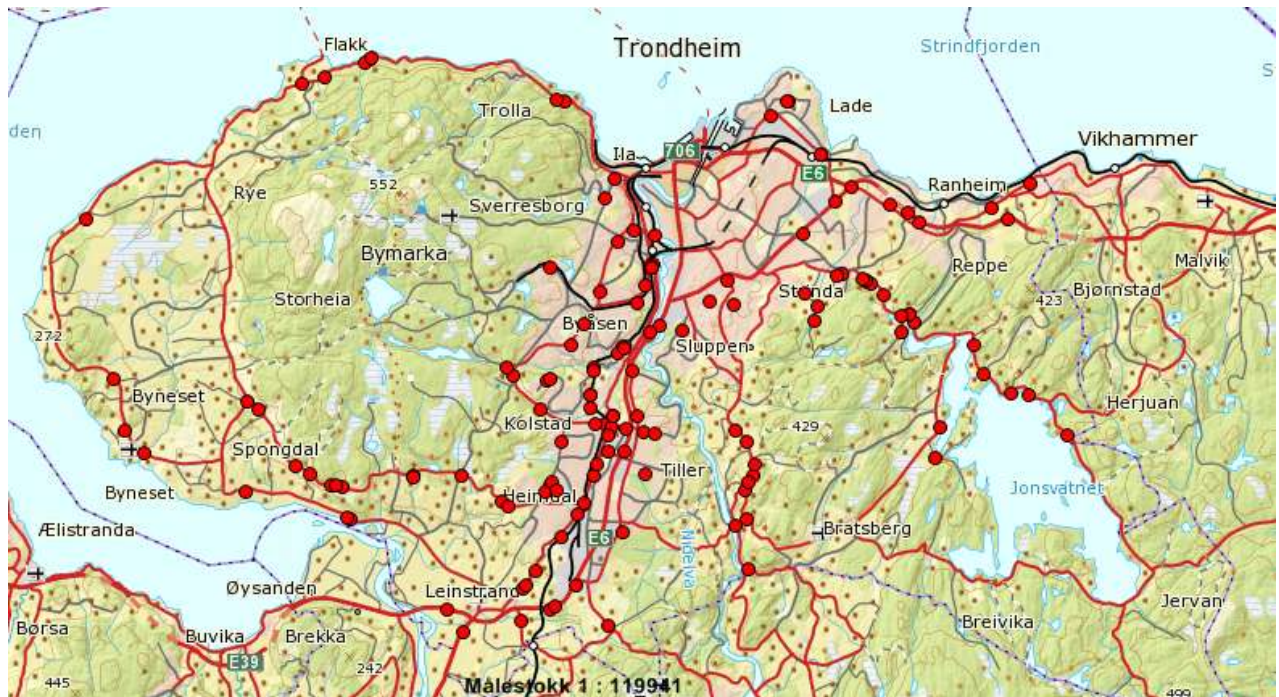
4.1 Viltpåkjørsler

Trafikkulykker er den viktigste årsaken til avgang av rådyr utenfor godkjent vald og ordinær jakttid (irregulær avgang), og ulykkene skjer både på veg og jernbane. Antallet viltpåkjørsler av rådyr har vist en økende tendens de siste åra. I perioden jaktåret 03/04 - 11/12 ble rådyr påkjørt og drept av bil, motorsykkel eller tog i gjennomsnitt 35 ganger per år (totalt 315 stk). Til sammenlikning ble det i Oslo, Kristiansand og Stavanger i samme periode påkjørt og drept i gjennomsnitt 37, 20 og 21 rådyr/år (www.ssb.no). Det er færre trafikkdrepte rådyr i Trondheim enn i Oslo, men i forhold til Kristiansand og Stavanger ligger Trondheim høyere.

Over halvparten (65 %) av alle rådyrpåkjørsler i Trondheim skjer i perioden oktober-februar (Hjorteviltregisteret). Dette samsvarer med undersøkelser på elg i Nord Trøndelag som viser at flest påkjørsler skjer i den mørke årstiden da bilførerne har dårligere mulighet til å oppdage viltet (Rolandsen m.fl 2010). Typisk er det at disse ulykkene skjer i perioder med mye snø, da rådyrene trekker til områder med mindre snø. Rådyr vil da ofte trekke nedover i terrenget og krysse trafikkerte veier. I tillegg har de ofte tilhold i nærheten av villahager der de finner mat, men der det samtidig ofte er uoversiktlige forhold og mye trafikk. De viktigste faktorene i forbindelse med rådyrpåkjørsler er derfor bestandstetthet, snømengde og trafikkbelastning.

Rådyrpåkjørslene skjer spredt rundt i hele kommunen, men enkelte veistrekninger er mer belastet enn andre. Fra og med 2009 finnes det kartfestet informasjon om påkjørsler i kommunen gjennom Hjorteviltregisteret; totalt 142 konflikter er registrert i perioden 01.01.09-31.03.12 (figur 2). Følgende vegstrekninger peker seg ut: strekningen langs Oslovegen/Bjørndalen/Heimdalsvegen fra Marinborg-Kattem (14 stk, 10 %), E6 mellom Klett og Sluppen (9 stk, 7 %), Trollaveien mellom Ila og Klemetsaune (7 stk, 5 %), jernbanen Kattem-Selsbakk (5 stk, 4%) og diverse små og mellomstore veier i og mellom boligområdene på strekningen Byåsen-Heimdal og på Lade.

Som nevnt er fóring av rådyr vanlig i enkelte villaområder. I forhold til konfliktsituasjonen mellom rådyr og bysamfunn kan dette være uheldig fordi det fører til at flere rådyr oppholder seg i ofte tett trafikkert villabebyggelse gjennom vinteren med det resultat at dyr blir påkjørt.

Figur 2. Oversikt over rådyr innenfor hele Trondheim kommune som i perioden 01.01.09- 31.03.12 ble påkjørt av bil, tog eller motorsykkel. Inkludert i denne oversikten er også dyr som i ettertid ble friskmeldt eller ikke funnet. Hver hendelse er markert med rød sirkel.

4.2 Beite- og feieskader

Rådyr forårsaker i enkelte områder skader i hager/hageanlegg. Årlig mottar kommunen henvendelser fra hageeiere som har problemer med at rådyr ødelegger i hagen ved direkte beiting på skudd/knopper/planter og/eller ved at bukker feier horna mot busker og trær. Disse henvendelsene kommer fra flere steder i kommunen, men de siste årene har det vært særlig store problemer i de bevaringsverdige hageanleggene Rognli og Ringve botaniske hage på Lade. Det virker som om rådyr særlig beiter hageplanter som for eksempel tulipaner, krokus, stemor, roser, diverse grønnsaksplanter, bærbusker og frukttrær.

Rådyr krever fór av høy kvalitet, og dette finnes det mye av i private hager og grøntområder i lavereliggende deler av kommunen. Potensialet for en tett rådyrbestand i deler av bynære områder (eks Lade og Byåsen) er derfor stor, og det er ingenting som tyder på at størrelsen på rådyrbestanden i bynære områder vil begrenses av matmangel.

Fóring vil ofte tiltrekke seg flere rådyr som oppholder seg i området gjennom vinteren. Disse rådyrene vil ikke bare oppholde seg på fóringsplassen gjennom vinteren, men også sannsynligvis medføre økte beite- og feieskader på andre hager/hageanlegg i det samme området.

5. Hvordan hindre eller begrense konflikter

Det er som vist ovenfor to hovedtyper konflikter mellom rådyr og bysamfunn; beite- og feieskader i hager/hageanlegg og vilt på kjørsler. Ulike tiltak er aktuelle for å hindre eller begrense disse konfliktene. Hvilke tiltak som anbefales iverksatt avhenger av skadenivå/skadepotensial og forholdene på stedet.

5.1 Tiltak for å hindre eller begrense beite- og feieskader

Mindre grad av beite- og feieskader i privathager må tolereres, men man kan forsøke å gjennomføre ulike tiltak for å forhindre eller begrense skadene. Slike tiltak må i utgangspunktet gjennomføres og bekostes av grunneier/bruker:

- 5.1.1 Inngjerding av områder eller planter/busker/trær for å hindre dyr i å komme til er et effektivt tiltak. Dette kan gjøres ved å sette opp et gjerde med høyde på minimum 2,2 m (se vegvesenets håndbok 242) rundt områder eller ved å sette opp hønsenetting eller lignende rundt trær/busker for at rådyr ikke kan ødelegge knopper/skudd/bark ved beiting eller feiing.
- 5.1.2 Planting av trær, busker og plantearter rådyr ikke liker er aktuelt i enkelte hager/hageanlegg (se vedlagte liste over planter rådyr ikke liker; <http://www.nhm.uio.no/fakta/botanikk/karplanter/anti-raadyr/>). Informasjon om dette bør utarbeides og spres til byens innbyggere.
- 5.1.3 Ulike skremmelsesmidler forsøkes av og til for å skremme rådyr bort fra områder eller veger. Dette kan være speil, cd-plater eller aluminiumsfolie som henges i trær og busker, menneskehår i nylonstrømpe, utlegging av blodsteinsmel (en type gjødsel som har ei lukt som rådyrene ikke liker) eller andre luktstoffer (hårspray) i busker og trær eller høyfrevent lyd som rådyr holder seg unna. Det finnes ingen data som viser om slike skremmelsestiltak har effekt, men erfaringer med alle typer skremmelsesmidler er at de fungerer dårlig over tid da rådyr blir vant til dette.

Ved betydelige beite- og feieskader kan tiltak nevnt ovenfor også være aktuelle, men i tillegg kan andre tiltak gjennomføres. De to første tiltakene som er nevnt under gjennomføres av kommunens Viltpatrulje, men må i enkelte tilfeller bekostes av grunneier/bruker. Det tredje tiltaket gjennomføres av de jaktberettigede på tilgrensende områder:

- 5.1.4 Skadefelling kan være aktuelt i hager/hageanlegg der tidligere nevnte tiltak ikke fungerer eller er lite aktuelle. Regelverket (naturmangfoldloven og skadefellingsforskrifta) setter strenge føringer for slik skadefelling. I slike tilfeller må skaden medføre betydelige økonomiske tap eller ødeleggelse av noe som er bevaringsverdig. Dette må kunne dokumenteres. Det er kommunen som behandler søknader om skadefelling av rådyr.
- 5.1.5 Forebyggende skadefelling kan være aktuelt med bakgrunn i en risikovurdering. Denne vurderingen kan gi grunnlag for å felle dyr av og til eller regelmessig i gitte områder for å forebygge skader/konflikter. Felling basert på en risikovurdering kan bare gjennomføres når dokumentasjon og erfaringer fra tidligere tyder på at dette er den beste løsningen. Det er kommunen som behandler søknader om forebyggende skadefelling av rådyr.

- 5.1.6 Reduksjon av rådyrbestanden er ett av de mest effektive tiltakene for å redusere antall konflikter mellom rådyr og bysamfunn. Forutsetningen er at bestanden reduseres over store nok områder. En generell reduksjon av rådyrbestanden kan imidlertid bare skje innenfor godkjent vald og ordinær jakttid. Utenfor vald og jakttid er bare skadefelling/forebyggende skadefelling aktuelt.

5.2 Tiltak for å hindre eller begrense viltpåkjørsler

Trondheim er en by med stor trafikkbelastning, og dette i kombinasjon med en stor bestand av rådyr vil medføre at rådyr av og til blir påkjørt og drept i trafikken. Det er ønskelig å redusere antall rådyrpåkjørsler. Problemet er særlig gjeldende i perioder med mye snø i marka. Generelt vet vi at bestandsreduksjon og viltgjerder er de mest effektive tiltakene for å redusere antall viltpåkjørsler (Christer Rolandsen NTNU/NINA naturdata pers.medd). En nærmere beskrivelse av aktuelle tiltak følger:

- 5.2.1 Viltgjerder er ett av de mest effektive tiltakene for å redusere antall viltpåkjørslet. Gjerder kan settes opp på særlig utsatte vegstrekninger for å hindre rådyr i å krysse veien eller for å lede dyra til andre områder av vegen der kryssing kan skje på en tryggere måte. Jfr. Statens vegenens håndbok 242 skal høyden på slike ledegjerder for rådyr være minimum 2,2 m for å hindre at dyra hopper over. Det forutsettes imidlertid at gjerdene er av tilstrekkelig lengde til å motvirke at hjortevilt passerer rundt enden av gjerde. Viltgjerder er ofte aktuelt i forbindelse med etablering av over- eller underganger for viltet.
- 5.2.2 Over- og underganger for viltet bør etableres på steder der viltet vanligvis krysser veger med stor trafikkbelastning. Statens vegvesens håndbok 242 gir detaljer angående utforming av disse. Viltgjerder settes vanligvis opp i forbindelse med slike tiltak, som ledegjerder til over- eller undergangen.
- 5.2.3 Siktrydding kan gjøres langs veger i et belte på hver side for å bedre siktmulighetene for både bilførerne og viltet slik at kollisjoner kan unngås. Hvor bredt belte det må ryddes i for å få en reduksjon i antall viltpåkjørsler diskuteres og avhenger bl.a. av trafikkmengde, fartsgrense og terrengforhold. Enkelte undersøkelser viser en viss effekt hvis det ryddes i en betydelig bredde (20-30 m) på hver side av vegen, mens andre undersøkelser viser ingen effekt av siktryddingen (Christer Rolandsen, NTNU/NINA naturdata pers. medd.). Det er uansett avgjørende at siktryddingen skjer regelmessig for å kunne ha effekt, slik at vegetasjonen holdes permanent nede.
- 5.2.4 Skilt/infotavler langs veiene med informasjon om når det er ekstra store sjanser for at rådyr krysser veger er et svært aktuelt tiltak. Eksempler på slike situasjoner er store snøfall eller andre ekstreme vær-situasjoner. I praksis betyr dette at informasjon om stor fare for viltpåkjørsler gis bare når slike situasjoner oppstår. Tradisjonelle skilt med generell informasjon om at det er stor fare for vilt i vegbanen har vist seg å ha mindre effekt. Grunnen til dette er sannsynligvis at bilførerne blir vant til disse skiltene og overser dem etter hvert.
- 5.2.5 Forebyggende skadefelling av rådyr langs særlig utsatte vegstrekninger. Langs vegstrekninger som er særlig belastet med trafikkpåkjørsler kan man gjennom en risikovurdering komme fram til at det bør felles rådyr for å minimere antall ulykker.

- 5.2.6 Viltkorridorer og grønnstruktur i by og tettbebyggelse er med på å kanalisere hvor viltet ferdes og oppholder seg, og ved en gjennomtenkt etablering av slike strukturer kan man få redusert konfliktnivået. Viltgjerder og over- eller underganger for viltet kan være aktuelle tiltak for å lede viltet i slike korridorer.
- 5.2.7 Reduksjon av rådyrbestanden: se under tiltak beite- og feieskader pkt. 5.1.6.
- 5.2.8 Skremselsmidler: se under tiltak beite- og feieskader pkt. 5.1.3.

5.3 Annet generelt tiltak

- 5.3.1 Informasjon om rådyr, rådyrskader og aktuelle skadeforebyggende tiltak bør utarbeides og spres til befolkningen. Erfaring viser at god og riktig informasjon også bidrar til økt forståelse og toleranse for viltets behov, og dermed blir antall situasjoner som anses som problematiske redusert.

6. Prioriterte tiltak

Det er gjort en vurdering i forhold til hvilke tiltak som anses å være gjennomførbare av kommunen og ha størst effekt, og disse prioriterte tiltakene følger nedenfor:

1. Informasjon

- Det må utarbeides og spres informasjon om rådyr og tiltak for å hindre eller begrense konflikter mellom rådyr og hager/hageanlegg. Dette kan gjøres ved å lage egne faktaark om rådyr med tips om hvordan områder eller trær/busker/planter gjerdes inne, hvilke planter som kan brukes i hagen som rådyr ikke liker etc. Informasjonen må spres til byens innbyggere bl.a. gjennom bruk av kommunens nettside, ved direktekontakt med publikum etc.
- Bilførerne bør informeres spesifikt om når det er økt fare for vilt i vegen gjennom skilt/infotavler. I Trondheim kan slik info kanskje spres til bilførerne gjennom Statens vegvesens info-tavler over E6 i Lersbakken og Okstadbakken, særlig under og rett etter store snøfall. Kommunen må gå i dialog med vegvesenet i forhold til dette.

2. Forebyggende skadefelling er aktuelt både i større bevaringsverdige hager/hageanlegg og langs sterkt trafikkerte vegstrekninger der det oppholder seg mer eller mindre stasjonære bestander av rådyr.

- Forebyggende skadefelling er i dag aktuelt i hageanleggene Ringve botaniske hage og Rognli på Lade. For disse to hageanleggene er det ønskelig med et forvaltningsregime som begrenser beite- og feieskadene til et minimum. I 2010 og 2011 ble det gitt skadefellingstillatelse på rådyr, og erfaringene indikerer at regelmessig (årlig) felling av dyr som har mer eller mindre fast tilhold i hageanleggene på vinteren er tilstrekkelig til å holde skadenivået på et akseptabelt nivå. Skadenivået vurderes av kommunen på bakgrunn av meldinger fra eier/bruker, og hvordan skadeproblemene utvikler seg de kommende år vil

avgjøre hvor ofte og hvor mange dyr som evt. felles. For å se hvordan tiltaket fungerer på lenger sikt bør det gjennomføres i en 5-års periode, og evalueres etter dette.

- Forebyggende skadefelling bør også gjennomføres langs følgende vegstrekninger: strekningen langs Oslovegen/Bjørndalen/Heimdalsvegen fra Marinborg-Kattem, E6 på strekningen Klett-Sluppen utenfor godkjent rådyrvald, Trollaveien mellom Ila og Klemetsaune, jernbanen Kattem-Selsbakk og diverse små og mellomstore veier i og mellom boligområdene på strekningen Byåsen-Heimdal og på Lade.
- 3. Siktrydding: Trondheim Viltråd har skrevet "Statusrapport over trafikkutsatte strekninger for viltpåkjørsler i kommunen (2007)" som angir aktuelle steder der siktrydding er aktuelt. Kommunen må være pådriver for at de rette vegmyndigheter prioriterer dette arbeidet.
- 4. Sikring av viltkorridorer og grønnstruktur i framtidig byutvikling: Som del av byplanleggingen/byutviklingen i Trondheim bør det gjøres tiltak for å prøve å begrense antall konflikter mellom rådyr og bysamfunn ved å ivareta rådyrets behov på en god måte ved framtidig byutvikling. Sikring av grønnstruktur og viltkorridorer mellom naturområder er en viktig del av dette. Ved pågående rullering av kommuneplanens arealdel er de to viktigste viltkorridorene foreslått styrket gjennom etablering av hensynssoner vilt på arealplankartet, med tilhørende retningslinjer. I tillegg bør det etablere fungerende over- eller underganger for viltet i kombinasjon med viltgjerder der vilt krysser veier med stor trafikkbelastning, først og fremst gjelder dette E6.
- 5. Reduksjon av rådyrbestanden ved ordinær jakt: Rådyrbestanden i tilgrensende områder bør reduseres gjennom ordinær jakt innenfor godkjente vald. En reduksjon av bestanden generelt og spesielt i randsonene mot planområdet vil med stor sannsynligvis redusere antall konflikter mellom rådyr og bysamfunn. Kommunen må derfor oppfordre rettighetshaverne til å skyte flere rådyr under jakta. Områder som særlig bør prioriteres er Tillerområdet, Okstadbakken, Væretunnelen/Reppe, Ringvålveien, Klett og Byneset.

7. Hvem gjennomfører skadefellingen

En eventuell felling av rådyr innenfor planområdet vil bli utført av kommunens Viltpatrulje.

8. Verdien av skutte rådyr

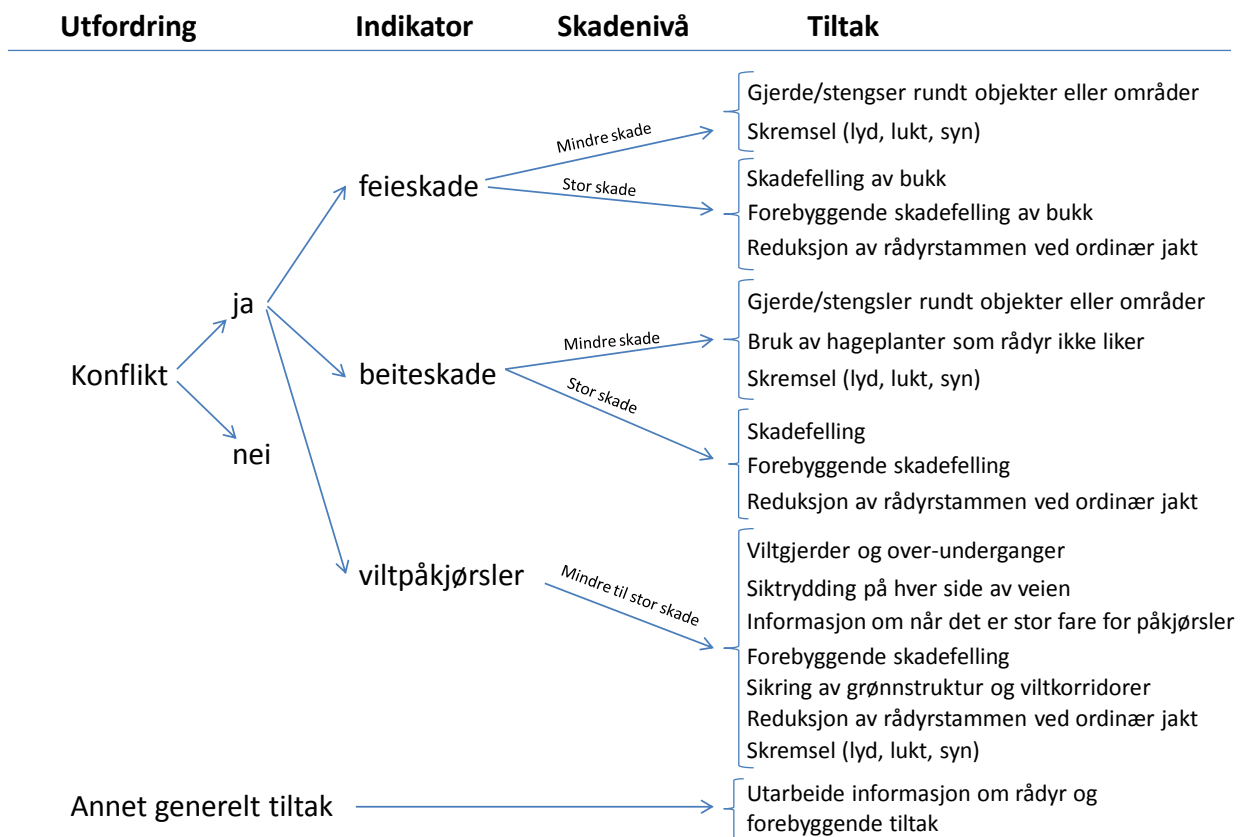
Kommunen er pålagt å ivareta verdiene av bl.a hjortevilt som av ulike årsaker felles av Viltpatruljen. Generelt gjelder at de dyreskortene av hjortevilt som har omsetningsverdi blir solgt til Dullum Slakteri AS i Stjørdal. Nytt regelverk åpner også for å selge skutte dyr til storkjøkken, hoteller/restauranter eller lignende. Oppgjøret for dette slaktet går inn i det kommunale viltfondet som igjen brukes til tiltak for å fremme viltforvaltningen i kommunen. Dyr som ikke har omsetningsverdi tar kommunen selv ansvaret for, og disse stilles til rådighet for forskning og undervisning, eller blir destruert.

9. Oppsummering

9.1 Målsetting

Kommunes målsetting er å bevare rådyr pga. sin egenverdi og som en opplevelsesressurs i bynære områder, men samtidig senke konfliktnivået mellom rådyr og bysamfunn.

9.2 Flytskjema som viser generelle tiltak for å hindre eller begrense konflikter mellom rådyr og bysamfunn, delt inn etter type konflikt (indikator) og skadenivå:

9.3 Prioriterte tiltak:

1. Utarbeide informasjon om rådyr og skadeforebyggende tiltak til publikum inkludert bilførere.
2. Oppfordre rettighetshaverne til å øke avskyting av rådyr under ordinær jakt innenfor godkjente vald som ligger nær utsatte konfliktområder.
3. Regelmessig forebyggende skadefelling av rådyr som har mer eller mindre fast tilhold i hageanleggene på Rognli og Ringve botaniske hage for å hindre beite- og feieskader, eller rådyr som har mer eller mindre fast tilhold langs særlig belastede vegstrekninger for å hindre påkjørsler.

4. Være pådriver for at de rette vegmyndigheter prioriterer siktrydding langs særlig ulykkesbelastede vegstrekninger.
5. Bidra til at viltkorridorer og grønnstruktur ivaretas på en god måte i framtidig byutvikling.

9.4 Hvem gjennomfører skadefellingen

Eventuell felling av rådyr innenfor planområdet utføres av Viltpatruljen.

9.5 Verdien av skutte rådyr

Verdien av skutte rådyr skal forsøkes ivaretatt. Hvis det er regningsssvarende skal dyreskrottene selges til slakteri, storkjøkken, hoteller/restauranter eller lignende, hvis ikke stilles de til rådighet for forskning, undervisning etc. eller blir destruert.

10. Referanser

Hjorteviltregisteret; www.hjortevilt.no

Holthe V., Pedersen P. H. & Hårstad G. O. 2005. Rådyrforvaltning, Skogbrukets kursinstitutt, 5. utgave.

Rolandsen C., Solberg E. J, Bjørneraas K., Heim M., Van Moorter B., Herfindal I., Garel M., Pedersen P. H., Sæther B. E., Lykkja O. N. & Os Ø. 2010. Elgundersøkelsene i Nord-Trøndelag, Bindal og Rissa 2005-2010. – NINA Rapport 588.

Statistisk sentralbyrå; www.ssb.no

Trondheim Viltråd 2007. Statusrapport over trafikkutsatte strekninger for viltpåkjørsler i Trondheim kommune.

Vedlegg

Vedlegg 1

Tabell 1. Oversikt over irregulær avgang av rådyr i Trondheim kommune i perioden jaktåret 03/04-11/12 (www.ssb.no).

Jaktår	Påkjørt av bil	Påkjørt av tog	Andre årsaker	Dyr i alt
2003-2004	21	2	2	25
2004-2005	24	2	9	35
2005-2006	23	3	8	34
2006-2007	19	0	11	30
2007-2008	17	4	8	29
2008-2009	27	4	14	45
2009-2010	33	4	9	46
2010-2011	35	3	13	51
2011-2012	18	1	1	20
Sum	217	23	75	315
Gj. Snitt	24	3	8	35

Tabell 2. Oversikt over skutte rådyr i Trondheim i perioden 2004-2012

År	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Felt totalt	51	58	45	82	68	74	84	63	76

Vedlegg 2

UiO – Naturhistorisk museum:

Planter rådyr ikke liker

Introduksjon

I de senere årene har rådyr blitt et økende problem for mange hageeiere. Rådyrene har etter hvert trukket ut av skogen og ned i tettbebyggelsen og gjort til dels stor skade i hager, ved å bruke disse som fórplasser.

Foruten fysiske hindre som gjerder o.l. og avskrekkingsmidler, kan også utvalg av planter hjelpe på rådyrplagen. Ved å plante såkalte "rådyrresistente planter", kan man gjøre livet noe surere for rådyrene og dermed redusere skadene. Man har imidlertid eksempler på at "utplassering" av hvitløk har holdt rådyr borte fra plantefelt.

Med rådyrresistente planter menes ikke planter som er helt uspiselig for rådyr, og som de aldri beiter på, men det er planter som er lite attraktive og som vanligvis står nederst på menyen til rådyrene. Det finnes bare et fåtall planter som rådyrene avskyr. Man må imidlertid være oppmerksom på at det er variasjoner fra sted til sted, og mellom individene i rådyrenes förvaner.

Plantene på disse listene er framkommet etter utenlandske erfaringer og observasjoner. Der bare slektsnavnet er oppgitt, betyr dette at man regner de fleste artene i denne slekten som "resistente", men at det kan være variasjoner mellom artene i samme slekt. Artene på listene er observert som "resistente", men har ingen erfaringer eller observasjoner av andre arter i denne slekten.

- [Bartre](#)
- [Lauvtre](#)
- [Busker](#)
- [Stauder](#)
- [Sommerblomster](#)
- [Løkplanter](#)

Planter rådyr ikke liker – Bartre og busker

- Chamaecyparis - Sypress
- Juniperus - Einer
- Picea - Gran
- Pinus - Furu
- Pseudotsuga menziesii - Douglasgran

Publisert 18. feb. 2009 15:12 - Sist endret 15. feb. 2012 15:26

Planter rådyr ikke liker – Lauvtre

- Acer - Lønn
- Betula - Bjørk
- Crataegus - Hagtorn
- Fraxinus excelsior - Ask
- Magnolia - Magnolia
- Populus - Poppel / Osp
- Pyrus communis - Vanlig pære
- Quercus - Eik

Publisert 18. feb. 2009 15:13 - Sist endret 15. feb. 2012 15:26

Planter rådyr ikke liker – Busker

- Amelanchier - Søtmispel
- Berberis - Berberis
- Buddleia - Sommerfuglbusk
- Buxus sempervirens - Buksbom
- Clematis - Klematis
- Cornus - Kornell
- Cotoneaster - Mispel
- Crataegus - hagtorn
- Cytisus - Gyvel
- Deutzia - Stjernetopp
- Elaeagnus commutatus - Sølvbusk

- *Enkianthus campanulatus* - Klokketrolyng
- *Forsythia* - Gullbusk
- *Lavandula angustifolium* - Lavendel
- *Ligustrum vulgare* - Vanlig liguster
- *Lonicera* - Leddved / kaprifol
- *Mahonia* - Mahonia
- *Myrica* - Pors
- *Pieris japonica* - Japanpieris
- *Potentilla fruticosa* - Buskmure
- *Prunus* - Prydkirsebær/hegg mv.
- *Pyracantha coccinea* - Ildtorn
- *Rubus* - Bjørnebær/Rosebær
- *Spiraea* - Spirea
- *Symphoricarpus albus* - Snøbær
- *Vinca minor* - Gravmyrt
- *Wisteria* - Blåregn

Publisert 18. feb. 2009 15:13 - Sist endret 15. feb. 2012 15:26

Planter rådyr ikke liker – Stauder

- *Achillea* - Ryllik
- *Aconitum* - Hjelm
- *Ajuga reptans* - Krypjonspkkoll
- *Anemone* - Anemoner
- *Aquilegia* - Akeleie
- *Arabis* - Skrinneblom
- *Armeria maritima* - Fjærekoll
- *Artemisia* - Malurt
- *Aster* - Asters
- *Astilbe* - Spir
- *Aubrietia* - Pute
- *Calluna vulgaris* - Røsslyng
- *Caltha palustris* – Soleihov / Bekkeblom
- *Campanula carpatica* - Karpatklokke

- Campanula medium - Mariaklokke
- Convallaria majalis - Liljekonvall
- Coreopsis - Øyeblikst
- Delphinium - Ridderspore
- Dicentra - HJerteblomst
- Digitalis - Revebjelle
- Erica - Lyng
- Eryngium - Stikle
- Eupatorium - Hjortetrøst
- Euphorbia - Vortemelk
- Gaillardia pulchella - Kokardeblomst
- Helleborus - Juleroser
- Hesperis matronalis – Dagfiol / Fruefiol
- Hypericum - Perikum
- Lupinus - Lupin
- Lychnis - Kjærøighetsblomst
- Mentha - Mynte
- Monarda - Hestemynte
- Nepeta - Kattemynte
- Origanum - Kung / Bergmynte
- Paeonia - Peon
- Papaver - Valmuer
- Pulsatilla - Kubjelle
- Ranunculus - Soleie
- Rudbeckia laciniata- Gjerdesolhatt
- Sedum kamtschaticum - Gullbergknapp
- Solidago canadensis - Canadagullris
- Teucrium - Firtann
- Thymus - Timian
- Trillium - Treblad

Publisert 18. feb. 2009 15:13 - Sist endret 15. feb. 2012 15:27

Planter rådyr ikke liker – Sommerblomster

- *Ageratum houstonianum* - Blåkorg
- *Calendula officinalis* - Ringblomst
- *Cosmos bipinnatus* - Pyntekorg
- *Coreopsis* - Øyeblikst
- *Delphinium* - Ridderspore
- *Linaria macrocana* - Marokkatorskemunn
- *Lupinus* - Lupin
- *Moluccella laevis* - Grønnskjell
- *Nicotiana glauca* - Vingetobakk
- *Papaver* - Valmue
- *Rudbeckia hirta* - Rusolhatt
- *Salvia coccinea*
- *Salvia farinacea* - Ullsøvie
- *Tagetes* - Fløyelsblomst
- *Verbena* - Jernurt
- *Zinnia* - Sinnia

Publisert 18. feb. 2009 15:13 - Sist endret 15. feb. 2012 15:27

Planter rådyr ikke liker – Løk og knollvekster

- *Agapanthus* - Skjermilje
- *Allium* - Løk
- *Fritillaria imperialis* - Keiserkrone
- *Fritillaria melagris* - rutelilje
- *Colchicum* - Tidløs
- *Crocus* - Krokus **GULBLOMSTRENDE**
- *Leucojum* - snøklokke
- *Narcissus* - Narsisser

Publisert 18. feb. 2009 15:13 - Sist endret 15. feb. 2012 15:26